

مسئولیت حرفه‌مندان نظام سلامت



صدقی ثابت

دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان

۱۴۰۴

➤ موضوع نارضایتی، شکایت و دادخواهی ذینفعان نظام سلامت از جمله موضوعات مهم مورد بحث در مراکز پزشکی و حقوقی است.

➤ حرفه‌مندان سلامت باید قانون را به عنوان عنصر ضروری حرفه خود بشناسند تا در فرآیند تصمیم‌گیری و حوادث شغلی، مورد حمایت قرار گرفته و در صورت نیاز از حقوق کلیه ذینفعان نظام سلامت نیز محافظت شود.

➡ حقوق جمع کلمه حق است و به معنای توانایی و اختیارات قانونی افراد می باشد.

➡ اقسام حقوق: مالی و غیر مالی

➡ ارکان حقوق:



روابط حقوقی اشخاص

➡ روابط حقوقی اشخاص به طور عادی **دو جانبه** است؛ یعنی وقتی فردی دارای حق است، دیگری یا دیگران در مقابل او مکلف به رعایت و انجام آن حق می‌باشند.



مسئولیت Responsibility

➤ مسئولیت در لغت به معنی موظف بودن به انجام کار و در اصطلاح حقوقی به تعهد قانونی شخص بر رفع ضرری که به دیگری وارد کرده، اطلاق می شود خواه این ضرر ناشی از تقصیر خود وی باشد یا ناشی از فعالیت او.

```
graph TD; A[انواع مسئولیت] --> B[قانونی]; A --> C[اخلاقی]; B --> D[انتظامی]; B --> E[مدنی]; B --> F[کیفری];
```

انواع مسئولیت

قانونی

اخلاقی

انتظامی

مدنی

کیفری

مسئولیت انتظامی Disciplinary Responsibility

➤ مسئولیت انتظامی به موجب مصوبات قوه مجریه تعیین می‌شود.

➤ در حقوق اداری، تخلف به معنای تجاوز مأمور دولت از مقررات

اداری در حین انجام وظیفه تعریف شده و موجب مسئولیت انتظامی

خواهد شد.

مسئولیت مدنی Civil Responsibility

- مسئولیت مدنی، تعهد و الزامی است که شخص برای جبران خسارت وارده به دیگری دارد.
- در حقوق مدنی، شرط تحقق مسئولیت، ایراد خسارت و اثبات رابطه سببیت است و علی القاعده به قصد و نیت فاعل ضرر توجهی نمی‌شود.
- هدف اصلی مسئولیت مدنی، جبران ضرر زیان‌دیده است و اهداف دیگر، مانند تنبیه وارد کننده زیان یا بازدارندگی نسبت به سایر اقدامات زیان بار که در مسئولیت کیفری از جمله اهداف اصلی می باشند در مسئولیت مدنی نقش فرعی ایفا می‌کنند.

مسئولیت کیفری Criminal Liability

➤ مسئولیت کیفری عبارت است از: انتساب فعل یا ترک فعل مجرمانه شخص یا اشخاصی که با انجام بزه به قوانین جزایی، خواه به عنوان مباشرت و خواه به عنوان مشارکت یا معاونت به عمد یا خطا تجاوز کرده اند و توان تحمل بار مجازات یا احتمالا اقدامات تامینی و تربیتی را در قبال فعل یا ترک فعل خود دارند.

➤ در واقع می توان گفت که مسئولیت کیفری، نقض قوانین و مقررات تعیین شده از طرف جامعه است که همراه با ضمانت اجرای کیفری است.

مسئولیت کیفری Criminal Liability



ماهیت مسئولیت کادر درمان

➤ تمامی کارکنان نظام سلامت در قبال اعمال خود از یک سطح اولیه مسئولیت قانونی برخوردارند . چه این فرد حرفه‌ای باشد چه غیر حرفه‌ای. (مسئولیت فردی و مسئولیت مستقیم)

➤ اگر فردی که جزو کارکنان است فاقد صلاحیت باشد و سرپرست نیز مشکل را به درستی حل و فصل نکند علاوه بر مسئولیت کارمند، مسئولیت غیرمستقیم نیز متوجه او خواهد بود. (مسئولیت قانونی)

مبانی مسئولیت

نظریه ایجاد خطر

بر اساس این نظریه که به مسئولیت بدون تقصیر موسوم است، خطا یا تقصیر از ارکان تشکیل دهنده مسئولیت نیست و همین که شخصی، فعالیت را انجام دهد که لزوماً محیط خطرناکی را ایجاد کند چون استفاده کننده از فعالیت است ضرر و زیان‌های آن را نیز باید جبران کند و تفاوتی نمی‌کند که رفتار او صواب باشد یا خطا، آنچه مهم است انتساب ضرر به بار آمده به فعالیت مسئول است نه تقصیر او.

برای زیان دیده دعوی کافی است که اثبات نماید ضرر وارده منتسب به خواننده دعوی است و ضرورتی به اثبات تقصیر او نمی‌باشد.

نظریه تقصیر

طرفداران این نظریه معتقدند که علی‌الاصول شخص در صورت ارتکاب خطا، مسئول جبران خسارت وارده است و تنها دلیلی که می‌تواند مسئولیت او را نسبت به جبران خسارت توجیه کند، وجود رابطه سببیت بین تقصیر او و ضرر است.

اثبات این امر علی‌الاصول بر دوش مدعی است؛ زیرا مسئولیت مبتنی بر تقصیر این مزیت را دارد تا با ملحوظ قرار دادن شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر هر دعوی و با در نظر گرفتن عدالت و انصاف حکم صادر شود.

ارکان مسئولیت

رابطه سببیت

رکن معنوی
(عمد، شبه عمد و خطای
محض)

رکن مادی
(رفتار، شرایط و اوضاع و
احوال و نتیجه)

رکن قانونی

شروط تحقق مسئوليت



شروط تحقق مسئولیت کیفری به دلیل عمل دیگری

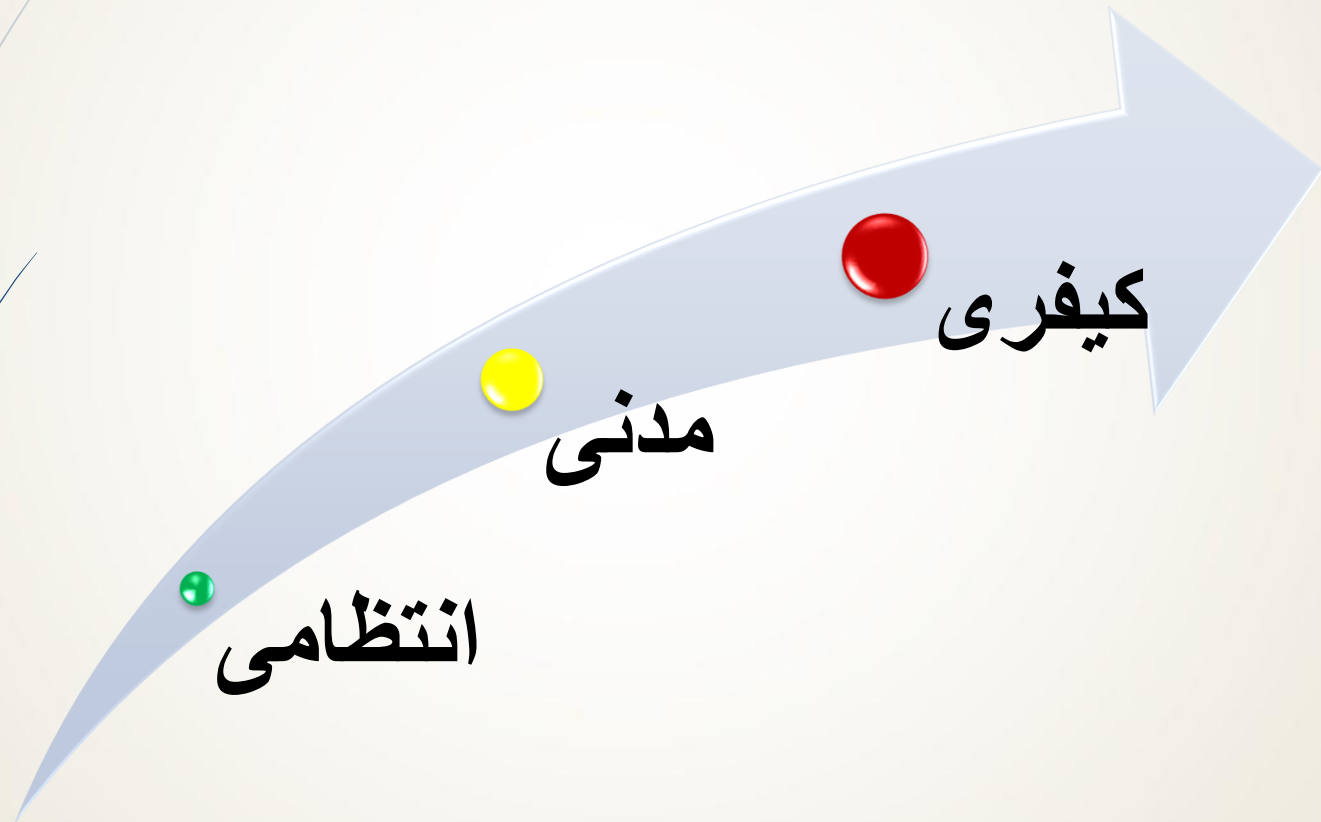
- (۱) عمل مرتکب اصلی باید مجرمانه باشد.
- (۲) وجود تعهد یا تکلیف ناشی از قرارداد می باشد.
- (۳) تحقق مسئولیت ناشی از عمل دیگری، در مورد جرایم غیر عمدی است.
- (۴) بایستی جرم در حین انجام وظیفه به وقوع پیوسته باشد.

قصور و تقصیر

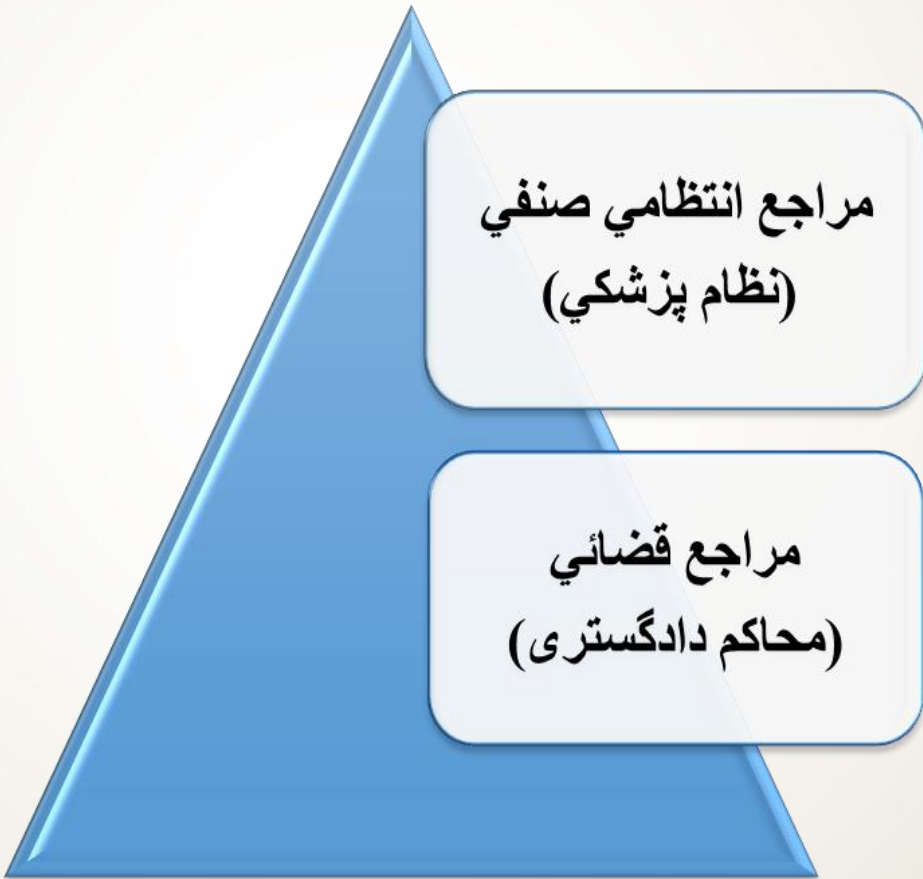
➡ **قصور:** به خودداری از انجام کاری با عجز از انجام آن کار
اطلاق می‌شود.

➡ **تقصیر:** خودداری از انجام عملی با وجود توانایی صورت
دادن آن عمل را گویند.

اقسام قصور



مراجع رسیدگی به تخلفات حرف پزشکی



مراجع انتظامی صنفی
(نظام پزشکی)

مراجع قضائی
(محاكم دادگستری)

شرائط عدم قصور در امور پزشکی

- اقدامات پزشکی یا تیم درمانی **قانونی** باشد.
- قصد درمان داشته باشد (**عدم سوءنیت**).
- اقدامات اخلاقی و مشروع باشد.
- موازین علمی پزشکی در انجام اقدامات رعایت شده باشد.
- رضایت از بیمار یا اولیاء یا سرپرستان وی اخذ شده باشد.
- برائت نامه گرفته باشد.



تخلفات کیفری



ماده ۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲:

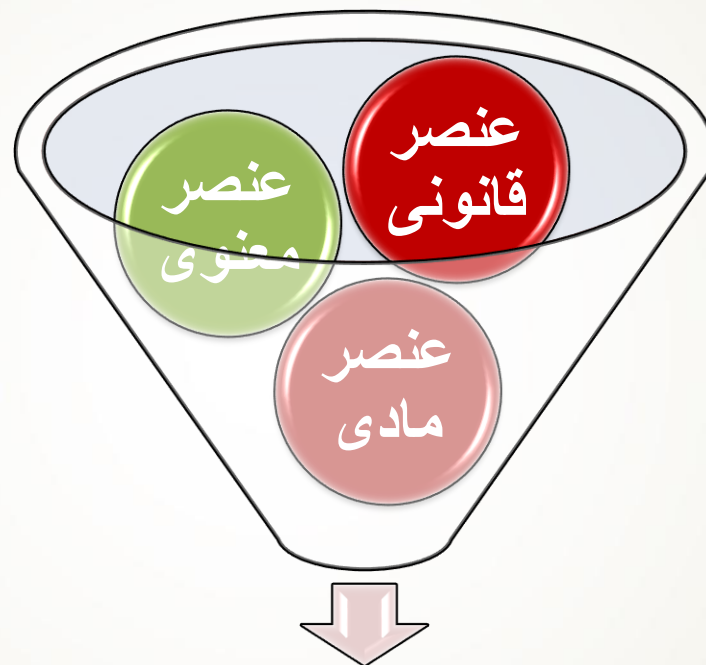
هر رفتاری اعم از **فعل** یا **ترك فعل** که در **قانون** برای آن مجازات تعیین شده است، جرم محسوب می شود.

(اصل قانونی بودن جرایم و مجازات ها)



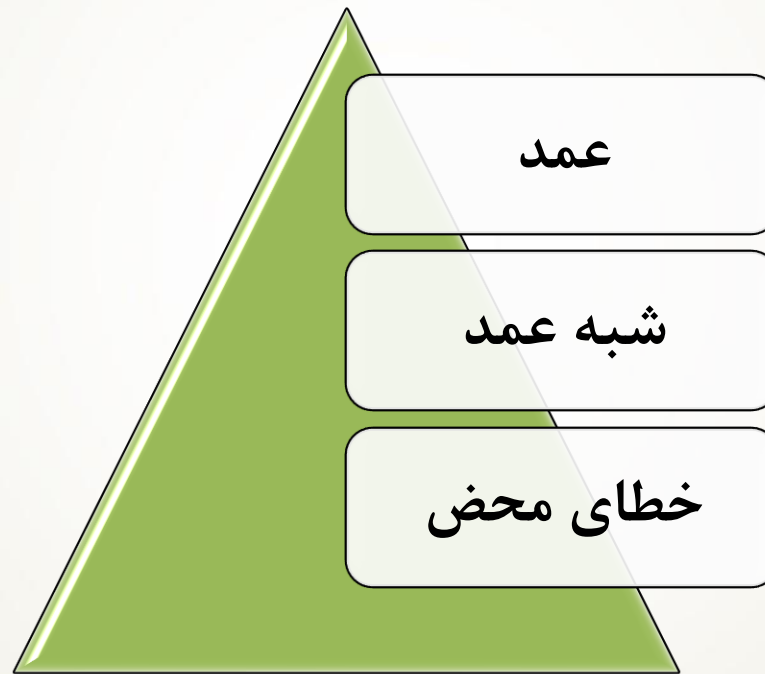
پس از انتشار قانون فرض بر
این است که همه از آن آگاه
شده اند و قانون نیز قابل
اجراء است.

**جهل به قانون رفع مسئولیت
نمی کند.**

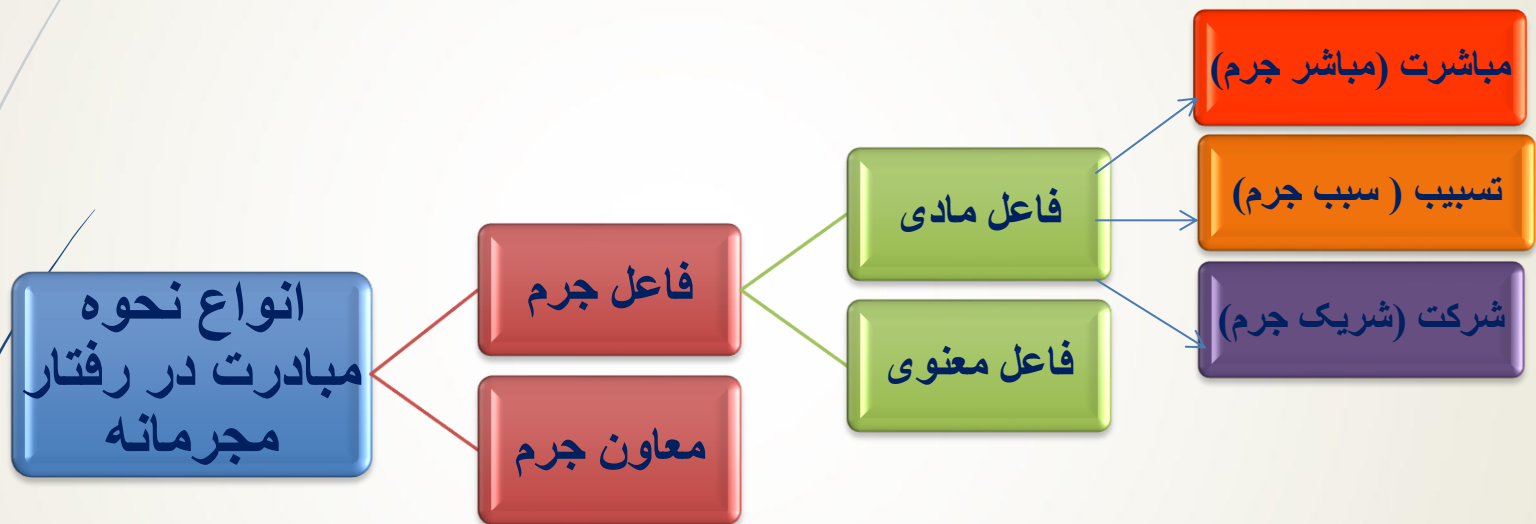


عناصر متشکله جرم

انواع جرایم (عنصر معنوی)



انواع نحوه مبادرت در رفتار مجرمانه



خطای کیفری

- تقصیر یا خطای کیفری عنصر روانی جرایمی است که در اصطلاح غیر عمدی نامیده می‌شوند.
- قانونگذار تقصیر را تعریف نکرده و تنها به ذکر موارد و مصادیق آن بسنده کرده است.

طبق تبصره ماده ۱۴۵ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ :

«اعم از بی احتیاطی و بی‌مبالاتی است. مسامحه، غفلت

و عدم رعایت نظامات دولتی و مانند آنها، حسب مورد،

از مصادیق بی احتیاطی یا بی‌مبالاتی محسوب می‌شود».



بی احتیاطی

act of commission

بی مبالائی

act of mission

سہل انگاری

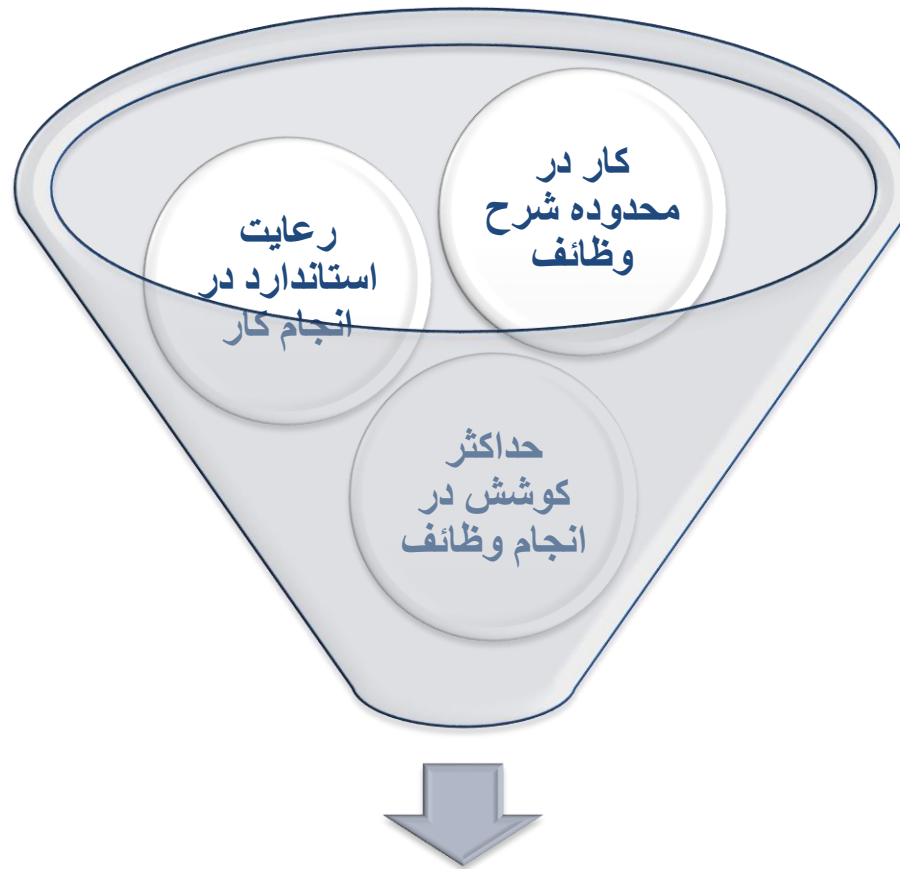
Negligence

عدم مہارت

Not experience

عدم رعایت نظامات دولتی





سه اصل مهم برای پیشگیری از خطا

جرائم پزشکان و شاغلین حرف وابسته

جرائم ناقض تمامیت جسمانی و روانی اشخاص

قتل و صدمات جسمانی عمدی

اتانازی یا قتل از روی ترحم

سقط جنین

جرائم ناشی از پیوند اعضا

خودداری از کمک به مصدومین

جرائم مغایر با شئون حرفه پزشکی

صدور گواهی خلاف واقع

افشای اسرار حرفه ای

تبلیغات گمراه کننده و فریب بیماران

جرائم مغایر با مقررات و نظامات دولتی

اشتغال غیرقانونی به امور پزشکی

تقلب در مواد دارویی و خوراکی و آشامیدنی و بهداشتی و آرایشی

تخلف انتظامی
Professional
Miscounduct



تقلب و
سوءاستفاده در
خدمات سلامت
Health Care
Fraud and
Abuse



خطاهای
پزشکی



سهل انگاری
Negligence



جرایم پزشکی
Medical
Crimes

جرائم خاص حرفه‌اي

افشای اسرار بیماران	ماده (۸۷۴) ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
قتل یا ضرب یا جرح	مواد ۲۹۰، ۲۹۱ و ۲۹۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
جعل نوشته ها و تقریرات	ماده (۷۶۷) ۵۳۶ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
خیانت نسبت به امضاء یا سفید مهر	ماده (۸۹۹) ۶۷۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
دادن دارو به منظور سقط جنین	ماده (۸۵۴) ۶۲۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
شهادت دروغ	ماده (۸۷۴) ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
سوگند دروغ در دعاوی	ماده (۸۷۵) ۶۴۹ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
ابراز دلایل جعلی به نفع متهم یا مجرم از بین بردن آثار جرم به قصد مساعدت به مجرم	ماده (۸۷۴) ۵۵۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
پنهان نمودن واز بین بردن ادله و آثار جرم به قصد مساعدت به مجرم	ماده (۸۷۵) ۵۵۴ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
از بین بردن اسناد غیر دولتی	ماده (۹۰۸) ۶۸۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
پنهان نمودن نوزاد	ماده (۸۵۷) ۶۳۱ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی	قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی

اقدامات صحیح برای پیشگیری از خطا

ثبت و مستند سازی کلیه اقدامات انجام شده ، گزارش دهی به موقع و صحیح

بیمه مسئولیت مدنی برای تمام افراد تیم درمانی

آگاهی از قوانین و مقررات موجود و رعایت آن در تمام موارد

ارائه خدمات استاندارد و ایمن

به روز بودن دانش و قبول کارها در حد وظائف با رعایت نکات لازم



پایان

با تشکر از توجه شما